

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Officio Hominis Christiani In Persecutione Constituti

Lens, Jean de

Lovanii, 1578

Non esse res sacras prophanatoribus tradendas, etiamsi mortis periculum impendeat. Capvt XXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30333

Non esse res sacras prophanatoribus tradendas, etiam si mortis periculum impendeat.

CAPVT XXII.

NVnc verò si persequentibus impijs sacra, quoad fieri potest, defendenda sunt, ne ab illis polluantur atque prophanentur, quantum esse debet eorum crimen, qui poscentibus inimicis ea ipsa tradunt? Sacrilegium enim committunt, eoque ipso quæ sacra sunt prophanant, & Christo, cui fuerant dedicata, faciunt iniuriam. Denique illa non tradenda, sed custodienda, cum Christi & Ecclesiæ sint, acceperunt. Hinc Diuus Ambrosius: Cum esset (inquit) propositum vt Ecclesiæ vasa iam traderemus, hoc responsi reddidi: Me si de meis aliquid posceretur, aut fundus, aut domus, aut argentum, aut aurum, id quod mei iuris esset, libenter offerre: templo Dei nihil posse decerpere, nec tradere illud, quod custodiendum, non tradendum acceperim. Deinde consulere me etiam imperatoris salutem, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi sacerdotis, si vult sibi esse consultum, recedat à Christi iniuria. Cum & basilica peteretur, respondit: Templum Dei tradi à sacerdote non posse. Et rursus: Si imperator (inquit) à me peteret, quod meum esset, id est, fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum, me non refragaturum esse, quanquam omnia quæ mea sunt, essent pauperum, verùm ea quæ diuina, Imperatoriæ potestati non esse subiecta. In eadem quoque ad Marcellam sororem Epistola, his sese verbis ad populum vsum fuisse scribit: Aduertitis quid iubeatur cum mandatur, Trade basilicam? Hoc est, dic aliquod verbum in Deum, & morere: nec solum dic aduersus Deum,

*Li. 5. epist.
in Auxensium
de basilicis
tradendis.*

*Epist. 33.
ad Marcellam
sororem.*

Deum, sed etiam fac aduersus Deum. Mandatur, Trade altaria Dei; vrgemur ergo præceptis regalibus, sed confirmamur scripturæ sermonibus. Quæ respondit: Tanquam vna ex insipientibus loquuta es. Et infra: Mandatur denique, trade basilicam. Respondeo: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere Imperator expedit. Domum priuati nullo potes iure temerare, domum Dei existimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipse esse vniuersa. Respondeo: Noli te grauarè Imperator, vt putes te in ea quæ diuina sunt imperiale aliquod ius habere, Noli te extollere: sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quæ Dei, Deo: quæ Cæsaris, Cæsari. Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiæ: publicorum tibi mænium ius commissum est, non sacrorum. Ad similem modum D. Chryostomus

*Lib. 10. tri
par. bis. c. 6
& Theodo.
bisto. lib. 5
cap. 32.*

Gainæ magistro militum Barbaro & Ariano restitit, ne Ecclesiam, quam posceret, obtineret: Theodosioq; suadenti Ecclesiæ traditionem quam iam Gainæ promiserat, quod illius potentiam & tyrannidis meditationem vereretur, respondit: Noli ô Imperator hæc promittere, neque sanctum canibus dare. Non enim potero Deo benedicentes expellere, & sanctum templum blasphemantibus iniuste contradere. Ex his Ambrosij & Chryostomi verbis haud obscure colligitur, quam graue sit traditionis crimen, quod ne comitterent Christiani homines, manifestis sese mortis periculis obijcere non dubitauerunt. Quin & ex cruciati multi, vt traderent, verbi gratia, codices sacros, & quia tradere nolissent, occisi sunt, iureq; optimo pro martyribus habiti. Codices enim Dominicos persecutoribus dare, vtique indignum esse, ait

*Lib. contra
Donat. post.
collat. ca. 1.*

Augustinus. Tametsi pro sua peruersitate dicerent quidam: Cum hoc fecit traditor, non habet crimen, quia iusserat Imperator. sicuti eodem loco Augustinus commemorat: Istæ res sunt (inquit Opta

Optatus) quæ solent martyria generare, si Christiano dicatur, Nega Deum; aut, Incède testamentum, thus pone, aut basilicas dirue. Quapropter in concilio Arelatensi primo, quod tempore Constantini Imperatoris & Syluestri Papæ primi celebratum est, eiusmodi canon reperitur: De his qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa Dominica, vel nomina fratrum suorum, placuit nobis, vt quicumque eorum in actis publicis fuerit detectus, vel verbis nudis, ab ordine cleri amoveatur. Hoc crimen est, quod tantopere Donatistæ ventilarunt aduersus Catholicam Ecclesiam, cuiusq; prætextu cõmunicare sibi cum ea phas non esse, aut cum Episcopis catholicis conuenire docuerunt, vsurpantes illud non sine intollerando supercilio: Indignum est, vt in vnum conueniant filij martyrum & progenies traditorum: cum nec ipsi tamen hac in parte reperirentur inculpati. Nã, vt est apud Augustinũ, Siluanus Circensis Fœlici curatori sacramenta tradidit: Marianus ab aquis Tribilitanis Romano curatori tres codices obtulit: Victor Rufficaziensis quatuor Euangelia veluti delecticia combussit. Et hi tamen Cecilia num absentem damnare ausi sunt innocentem: Omninoq; vt Optatus Mileuitanus ostendit, qui traditores in persecutione fuerant, ijdem postea schismatis authores extiterunt: In Aphrica (inquit) duo mala & pessima esse constat, vnum in traditione, alterum in schismate. Sed vtraque mala & vno tempore, & iisdem authoribus videntur esse commissa. & paulò post: Ipsi (inquit) apices & principes omnium, aliqui Episcopi, illis temporibus, vt damno æternæ vitæ, istius incertæ lucis moras breuissimas cõpararent, instrumenta diuinæ legis impiè tradiderunt. Ex quibus erat Donatus Masculitanus, &c. Aliquot enim traditores Episcopos recenset, qui fuerunt ijdem principes schismaticæ factionis; vltro quippe recesserunt, qui pro admiffa tradi-

*Lib. 3. ad
Parmenianum.*

Canon. 13.

*In iusto lib.
cont. Donatistas post
collationẽ.*

*In libello
cõtra Fulgentium Do
natistam.*

*Libro 1. ad
Parmenianum.*

Libro 7. traditione abijci debuerant, pellendi fuerant (ait Optatus) post traditionem, de qua sibi in concilio Numidiæ confessi sunt. Sed ne inuidiæ essent, excusata est iudicandi seueritas, dum maiores veltri vltro inuenerunt de reatu consilium, vt cooperto crimine suo, quasi superbi discederent, quibus & dolere & erubescere debebatur. Non autem effugere videntur traditionis crimen, qui cum sua præsentia & debuissent, & potuissent conseruare Dei sacras domos & altaria, fuga se subtrahunt ac deserunt, atque in potestatem sacrilegorum res Deo dicatas venire patiuntur. Itaque cum Imperator Valentinianus denunciaffet Ambrosio, vt quò vellet iret: respondit dici sibi à sacerdotibus suis: Non multum interesse vtrum volens relinqueret, an traderet altare Christi. Cum enim reliqueris (aiebant) trades. Atque vtinam liquido (inquit) mihi pateret, quod Arianis Ecclesia minime traderetur, sponte me offerrem tuæ pietatis arbitrio. Sed si ego solus interstrepo, cur etiam de alijs omnibus inuadendis est præceptum? vtinam confirmetur, vt Ecclesijs nullus molestus sit, opto vt de me qualis videtur sententia proferatur. Hæc Epistola 32. ad Valentinianum imperatorem. In oratione quoque ad populum, quàm deferendam Ecclesiam minimè putauerit, cum hoc ne faceret aliqui metuissent, manifestè declarauit: Video vos (inquit) præter solitum esse turbatos atque afferuantes mei. Miror quod hoc fit, nisi fortè, quia per tribunos me vidistis aut audistis imperiali mandato esse conuentum, vt quo vellem abirem hinc, & si qui vellent, sequendi potestatem haberent. Metuistis ergo ne Ecclesiam desererem, & dum saluti meæ timeo, vos relinquerem. Sed quid & ipse mandauerim, potuistis aduertere, deserendæ Ecclesiæ mihi voluntatem subesse non posse: quia plus Dominum mundi, quàm sæculi huius imperatorem timerem. Sanè si
me vis

me vis aliqua abduceret ab Ecclesia, carnem meam exturbari posse, non mentem: paratum me esse, ut si ille faceret, quod esse solet regiae potestatis, ego subirem quod sacerdotis esse consuevit. Quid ergo turbamini? volens ius nunquam deseram, coactus repugnare non noui: Dolere potero, potero flere, potero gemere: aduersus verò arma, milites, Gotthos quoque, lachrymæ meæ arma sunt. Talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter nec debeo, nec possum resistere, fugere autem & relinquere Ecclesiam non soleo. Hæc D. Ambrosius de suo erga res sacras officio: quod ad alios quoque, præcipuèque sacerdotes, pertinet, ut neque tradant ipsi quæ Dei sunt, neque id committant, ut deserendo tradidisse videantur. Iustinæ quoque Augustæ, cum fugere & basilicam relinquere iuberetur, respondit: Hoc ego sponte non faciam, ne lupis ouium septa contradere videar, aut Deum blasphemantibus cedere: hic si placet occide, hoc loco mortem prona voluntate suscipiam. Hæc igitur diuini Ambrosij virtus inuicta fuit. Nec verò diuus Athanasius huic putandus est ita fuisse dissimilis, ut id faciendum existimauerit quod ille ne faceret, tantum periculum, tantumque regiae iræ suscepit. Est quidem scriptum in Tripartita historia, Athanasio Constantium Imperatorem sic dixisse: Sedem tuam decreto concilij nobisque consentientibus recepisti. Sed quia sunt aliqui in Alexandria populi, tuam declinantes communionem, vnam eos in ciuitate Ecclesiam habere permitte. Ad hanc verò propositionem istiusmodi verbis D. Athanasium occurrisse: O Imperator, habes potestatem iubere simul & agere, quæcunque volueris. Ruffinus verò addit eum, Deo suggerente, paratum habuisse consilium ut sic responderet: Quid est Imperator, quod poscenti tibi liceat denegari, qui pote-

*Tripart. h2o
stor. lib. 9o
cap. 20.*

Li. 4. c. 30.

potestatem omnium habes iubendi? Sed num quia id dixit tradidit, aut iuris imperialis esse, quibus liberet Ecclesias tradere, declarauit? non tanto (vt arbitror) vir ille placendi & adulandi studio tenebatur, vt abs iure sacerdotali, cuius tantam rationem habuit Diuus Ambrosius, omninoque ab ipsa veritate discederet. Mirum itaque potius esse significauit, id ab Episcopo peti, quod faceret imperator si vellet, qui iam hoc ipsum alijs locis compluribus fecisset, vsque adeo vt plerisque Ecclesijs Arianorum factionibus occupatis, vix vnam per singulas ciuitates Catholici Ecclesiam retinerent, vnde non ait hoc se concedere, sed magis petitione sua illius petitionem elusit. Etiam ego (inquit) beneficium abs te deponco, quod mihi concedi precor. Principe vero continuo se daturum esse pronunciante, subiunxit Athanasius, idem beneficium sibi dari petens, quod querebat imperator accipere: vnam enim & ipse Ecclesiam postulabat dari per singulas ciuitates declinantibus Arianorum communionem. Igitur, vt memorata continet historia, Athanasij sententiam inutilem sibi cognoscentes Ariani, hoc quidem differendum esse dixerunt, & agendum quod placeret Imperatori. Quod si Marcellinus quidam cognitor ab imperatore datus in causa qua inter Catholicos & Donatistas versabatur, basilicas reddidit Donatistis, vnde fuerant antea pulsi, nullum id officio sacerdotali prauiudicium facit: nec propterea licuit, quia fecit. Tamen si hoc ille magni boni contemplatione ac spe fecerit, quo videlicet possent Donatistae hoc beneficio ad conferendum cum Catholicis Episcopis inuitari. Quod si fieret, non parua spes affulgebat illos in concordiam reuocandos esse. Caietanus autem censet malum quodpiam tolerari posse, non solum ad impediendum maius malum, verum etiam ad obtinendum magnum quodpiam bonum. Quo si referre D. Athanasij atque

*Aug. initio
collationis
prime diei
in breuic-
ulo contra Do-
natistas.*

atque Marcellini memorata quispiam facta velit,
 non deerit quamobrem rectè prudenterq; fecisse
 videri possint. Fortassè & huc pertinet quod scri-
 ptum est in libro Pontificali, Ioannem primum
 eius nominis pontificem, impetrasse ab Iustino
 Imperatore, vt Arianis Ecclesię in Orientis parti-
 bus redderentur, ne Theodoricus Arianus Ita-
 liam ferro flammáque vastaret. Nullo verò modo
 hæc ijs patrocinantur, qui nulla etiam tantarum
 necessitatum habita ratione, nullis pressi talibus
 angustijs, sic instituendam Ecclesiam putant, vt
 libera cuique sui erroris professio, liberáque sectę
 cuiilibet sua templa tribuatur: quos refellere, per-
 niciosamq; eorum sententiam (quæ Babylonicam
 nobis inuehat confusionem, non Ecclesię modo,
 verum etiam regni commodis & tranquillitati
 nocentissimam) non est huius instituti prolixius
 confutare. Porro hoc loco mirandum nobis oc-
 currit illius exemplum virginis, de qua scriptum
 sic est apud Orosium: Discurrentibus per urbem
 Barbaris (inuaserat enim Romanam urbem Ala-
 ricus Gotthorum rex) fortè vnus Gotthorum,
 idemque potens & Christianus sacram Deo vir-
 ginem iam ætate prouectam in quadam Ecclesia-
 stica domo reperit: cümque ab ea aurum argen-
 tumq; honestè exposceret, illa fideli constantia esse
 apud se plurimum & mox proferendum respon-
 dit, ac protulit. Cumq; expositis opibus attonitū
 Barbarum magnitudine & pondere ac pulchritu-
 dine, ignora etiam vasorum qualitate intelligeret,
 virgo Christi ad Barbarū ait: Hæc Petri Aposto-
 li sacra ministeria sunt, præsume si audes, de facto
 tu videris: ego quia defendere non valeo, neque
 tenere audeo. Et ad hunc quidem illa modum
 egisse memoratur: diuinitus (vt arbitror) inspira-
 ta fiducia nullam prophanationem sequuturam
 esse, sed honorem potius ac venerationē. Id quod
 etiam euenit. Nam re perlata ad Alaricum, iussit

Libro 7o

M sic ea

Lib. 2. officiorū c. 28.

hic ea cum pompa reportari ad beati Petri basilicam, & relata sunt magna cum veneratione, hymnos Romanis pariter ac Barbayis concinentibus. Potuit verò beatus Laurentius prouidentissimæ sapientiæ consilio efficere, ne thesauri Ecclesiæ in manus persecutoris venirent: Aurum Ecclesiæ (inquit Ambrosius) maluit erogare pauperibus quàm persecutori reseruare: & ideo pro singulari suæ interpretationis viuacitate sacram martyrij accepit coronam: cùmque ostendisset consequentibus verbis quando quibusque casibus liceat vasa Ecclesiæ confringere, conflare, vendere, subiungit: Opus est, vt de Ecclesia mystici poculi forma non exeat, ne ad vsus nepharios sacri calicis ministerium transferatur. Cauendum hoc omnino est, præsertim cum & illud grauitè legamus reprehensum, si contracta ab schismaticis atque in massas redacta sacra vascula, sine discrimine personarum & delectu venderentur. Hoc (inquit Optatus) immane facinus geminatum est. Dum fregistis etiam calices Christi sanguinis portitores: Quorum species reuocastis in massas, mercem nepharijs nundinis procurantes: ad quam nec emptores eligere voluistis, sacrilegi, dum inconsideratè vendidistis. Emerunt forsàn in vsus suos sordidæ mulieres. Emerunt Pagani, facturi vasa in quibus incenderent idolis suis. O scelus nepharium! ô facinus inauditum! Auferre Deo, quod idolis præstes: subducere Christo, quod proficiat sacrilegio. Pietatis igitur hosti, & per sacrilegium contaminaturo, sacra vasa tradere non licet: Si verò nec occultari possunt, nec defendi, neque in alios vsus impendi, per quos sacrilegorum manibus subtrahantur: quid superest, nisi vt malum euenisse lugeamus, quod tolerare cogamur? Frequentè autem hoc quidem malum Ecclesia perpeffa est: Sed intolerabilius ab hæreticis profè-

Lib. 6. contra Parmenianum.

rentur. Hoc (inquit Optatus) immane facinus geminatum est. Dum fregistis etiam calices Christi sanguinis portitores: Quorum species reuocastis in massas, mercem nepharijs nundinis procurantes: ad quam nec emptores eligere voluistis, sacrilegi, dum inconsideratè vendidistis. Emerunt forsàn in vsus suos sordidæ mulieres. Emerunt Pagani, facturi vasa in quibus incenderent idolis suis. O scelus nepharium! ô facinus inauditum! Auferre Deo, quod idolis præstes: subducere Christo, quod proficiat sacrilegio. Pietatis igitur hosti, & per sacrilegium contaminaturo, sacra vasa tradere non licet: Si verò nec occultari possunt, nec defendi, neque in alios vsus impendi, per quos sacrilegorum manibus subtrahantur: quid superest, nisi vt malum euenisse lugeamus, quod tolerare cogamur? Frequentè autem hoc quidem malum Ecclesia perpeffa est: Sed intolerabilius ab hæreticis profè-

profectum, quàm à Gentilibus fuit. Et Ariani
 quidem, imperante Constantio (quem alterum
 propterea Balthasarem appellare liceat, cuius ex
 Daniele notum sacrilegium est) grauissimas a- *Daniel. 5.*
 cerbissimasque hac in parte persecutiones red-
 diderunt. Exturbatis quippe catholicis Episco-
 pis, inhumanissimèque tractatis, passim Arianis
 & impuris ac sceleratis hominibus traditæ sunt
 Ecclesiæ. Ex quo illa sunt in Epistola ad soliti-
 tariam vitam agentes: Ecce nunc denuo Ale-
 xandriæ & in Ægypto, & per vniuersam Lybiam
 Ecclesias turbauit Constantius, & propalam e-
 dixit, vt catholicæ Ecclesiæ, ciectis piæ religio-
 nis Episcopis, in vniuersum Arianicæ opinio-
 nis hominibus tradantur. Hoc & dux exercitus fa- *Epistola ad*
 cere incepit, & iam inde Episcopi, presbyterique *solitarians*
 & monachi, ferro vincti, plagis vsque ad mortem *vitam a-*
 cæsi, alio atque alio transmittuntur, omniâque in *gites inter*
 singulis locis tumultibus agitantur, Ægyptus & *opera Diuâ*
 vniuersa Lybia in periculum venit, populis re- *atbanasij.*
 rum iniquitatem indignè ferentibus, quum ante
 oculos suos videant Antichristo viam præparari,
 sua sibi eripi, eaque hæreticis dari. Quando igitur
 vnquã audita est tanta iniquitas? quando tale ma-
 lum vel in persecutione visum fuit? Ethnici erât,
 qui prius persequebantur, sed tamen in Ecclesias
 idola non inferebant. Zenobia Iudæa erat, & pro-
 tectrix Pauli Zamosatenfis, sed tamen Ecclesias
 Iudæis in synagogas non tradidit. Nouum istud o-
 dium est, neq; simplex persecutio, sed immanitas
 quedam omni persecutione plena, proœmiumq;
 & præparatio Antichristi. Quin, vt eadem narrat
 Epistola, concitabantur idolorum cultores, qui
 ex præcepto Imperatoris inuaderent Ecclesias &
 populos lapidarent: per hos igitur cædes pri-
 mum factæ, subsellia deinde, thronus, mensa lig-
 nea, tabulæ Ecclesiæ, & cetera quæ efferri potue-
 re, foris tradita flammis & corrupta sunt. Inter
 hæc

hæc idola sua laudibus ferebant, dicebantq;: Constâtius ethnicus factus est, & Ariani nostra agnoscunt. Sed cum intercæteros vnus magna vi thronum conuellens, ad se distraheret, fragmento ligni inde in eius ventrem resiliente, & quasi ab ipsa vltione impacto, intestina sua perforauit, & eadem vi, qua solium disrumpere conabatur, rupto aluo, sua intestina profudit: Nimirum vlticem Dei manum cum Azotijs sensit, qui olim ausi sacram arcam attingere tractareq; irreuerentius, diuina vltione perierunt. Non dissimilia scribit de Vandalis Victor Vticensis. Nam accesus aduersus Ecclesiam Gensericus mittit Proculum quendam in provinciam Zengitanam, qui coarctaret (inquit) ad tradendum ministeria diuina, vel libros, cunctos Domini sacerdotes: vt primò armis nudaret, & ita facilius inermes hostis callidus captiuasset. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cuncta populabatur, atque de pallis altaris, proch nefas, camisias sibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei exequutor, frustatim sibi comedens linguam, in breui turpissima consumptus est morte. Hæc Victor lib. 1. de persecutione Vandalica. Neque verò nostri huius est instituti demonstrare proluxius quàm malè & aliàs cesserit sacrilegis: vt palam fieret, quanta veneratione & fide seruanda sunt ea, quæ Deo fuerint semel ad eius cultum honorèmq; dedicata & consecrata.

Vide lib. 6.
vripar. hist.
cap. 32.

Quibus argumentis palliari posse videatur traditionis crimen, & ad ea breuis responsio.

CAPVT XXIII.

SI quis autem videre vult, quibus modis persuadere queat, nullum aut exiguū in traditione crimen esse, legat septimum Optati librum aduersum Parmenianum Donatistam: In quo argumenta colligit, plausibiliterq; prosequitur quibus